

Vanhusneuvoston kokous

Aika: 15.2.2018 klo 13.00–15.24

Paikka: Kaupungintalo, vihreiden ryhmähuone, Aleksanterinkatu 20

Läsnä: Laura Varjokari (saapui klo 14.30 ja puheenjohtaja 14.38 alkaen), Mirja Arajärvi, Timo Auranen, Antti Henriksson, Sirkka Kuivala, Pirjo-Liisa Kangasniemi, Erja Kauppinen, Veijo Lehto (puheenjohtaja klo 14.38 asti), Lena Lindberg, Markus Löfström, Seija Meripaasi, Anne Nissinen, Titta Reunanen, Marja Ruotsalainen, Jenni Räsänen, Taina Saarinen, Johanna Seppälä, Lala Sjöblom, Pirkko Telaranta, Pirjo Tujula, Toivo Tupin Irma Kähäri ja Outi Paulig (siht.)
Vieraana sosiaali- ja terveystoimialan apulaispormestari Sanna Vesikansa kohdan 5 käsittelyn ajan

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Vanhusneuvoston varapuheenjohtaja Veijo Lehto avasi kokouksen klo 13.00. Todettiin läsnäolijat.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen muistio

Muistio oli jaettu 24.1.2018. Siihen ei ollut huomautettavaa.

4. Vanhusneuvoston tulevien tilaisuuksien suunnittelu

Eläkeläisjärjestöjen seminaari 28.2.2018

- Kutsu on lähetetty järjestöille 31.1.2018. Käytiin läpi järjestelyjä ja todettiin että liikuntakohdassa toivotaan keskustelulle enemmän aikaa. Sihteeri viestittää toiveen esiintyjille.

Kokous 13.3.2018

- Kaupunkiympäristötoimialan esittely ja ajankohtaiset asiat, myös kaavoitusasiat/Pirjo Tujula
- Esteettömyysasiat/Pirjo Tujula
- Kuljetuspalvelujen yhteistyöryhmän esittely/Lala Sjöblom
- Digineuvonta-asiat, vanhusneuvoston näkemykset/Timo Auranen

Kokous 18.4.2018

Mukana pormestari Jan Vapaavuori n. 45 minuutin ajan. Suunnitteilla on kokouksen videointi ja esittäminen Helsinki-kanavalla. Kokouspaikkana on valtuustosalin ja paikalla tulee olla viimeistään klo 12.30. Todettiin vanhusneuvoston ehdotuksia käsiteltäviksi asioiksi:

- Miten kaupunkistrategia toteutuu?
- Miten huomioidaan ne, jotka eivät ole digimaailmassa? Käyttäjälähtöisyys ja kokemusasiantuntijat tulisi ottaa mukaan jo asioiden suunnitteluvaiheessa.
- Stadin ikäohjelma ikäystävällisen kaupungin kehittämisen kulmakivenä.
Työvaliokunta valmistelee esityksen käsiteltävistä asioista käydyn keskustelun pohjalta.

Kuusikko-vanhusneuvostojen kokous 26.4.2018

- Ilmoittautuneita on muista kaupungeista 19. Koottiin helsinkiläisten ilmoittautumiset.
- Aamupäivälle tulee tietoisuus uudesta esteettömyysasetuksesta (Niina Kilpelä, YM)
- Lounas kaupungintalon ravintolassa.
- Iltapäivän tutustumiskohde on Helsingin Musiikkitalo.

Tämän kohdan käsittely keskeytettiin apulaispormestarin saavuttua ja siirryttiin kohtaan 5.

5. Sosiaali- ja terveystoimialan ja vanhusneuvoston yhteistyökysymykset

Apulaispormestari Sanna Vesikansa totesi, että strategian mukaan Helsingin tavoitteena on kaupungin kestävä ja tasapainoinen kasvu kaikkien ikä- ja väestöryhmien osalta. Vanhusneuvosto on tärkeä yhteistyökumppani sosiaali- ja terveystoimialalle ja apulaispormestari kiitti mahdollisuudesta tulla mukaan kokoukseen. Etukäteen oli koottu puolin ja toisin toiveet yhdessä käsiteltävistä asioista:

Vanhusneuvoston kuuleminen lautakunnan päätöksissä. Vanhuspalvelulain mukaan ”Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.” Viime vuosina vanhusneuvosto on saanut kaupungin taholta lausuntopyyntöjä seuraavasti: 2013: 0, 2014: 1 kpl, 2015: 4 kpl, 2016: 5 kpl, 2017: 4 kpl. Suurin osa näistä on ollut kaupunginhallituksen lausuntopyyntöjä, jotka koskevat valtuustoaloitteita. Muita lausuntopyyntöjä on tullut viime vuosina vain muutamia. Niissä on joskus ollut hyvin lyhyt valmistelu-aika, mihin toivottiin korjausta.

Keskustelussa todettiin, että vanhusneuvosto etsii tehtäviensä toteuttamiseksi uusia vaikuttamiskeinoja. Haluttaisiin tavata valtuustoryhmien puheenjohtajia. Prosesseihin pitäisi päästä mukaan jo valmisteluvaiheessa, mm. erilaisiin työryhmiin osallistumalla.

Kaupunki on strategiassaan korostanut uudenlaista osallisuutta, mutta myös perinteinen kuuleminen lausuntojen muodossa on tärkeää osana osallisuuden edistämistä. Vanhusneuvosto tuo kaupungin kehittämiseen ikääntyneiden, liikuntaesteisten ja muistisairaiden näkökulmaa.

Stadin ikäohjelman jatko – vanhusneuvoston näkemykset. Vanhuspalvelulain mukaan ”...kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain.” Edellinen vanhuspalveluohjelma, Stadin ikäohjelma, oli voimassa vuoden 2016 loppuun. Vanhusneuvosto pitää ohjelmaa erittäin tärkeänä.

Apulaispormestari totesi, että ikäohjelmaa on tarkoitus jatkaa. Se on mainittu strategiassa erikseen. Tämä työ toteutetaan osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ikäohjelma koskee kaikkia kaupungin toimialoja. Tehtävät ja vastuut määritellään kevään aikana. Tarkkaa aikataulua ei ole vielä tiedossa.

Kalasadaman palvelut: Miten Kalasatamaan kulkeminen onnistuu ja miten palvelut toimivat ikääntyneiden kannalta? Miten kuvantamispalvelut järjestetään?

Vanhusneuvosto on tuonut esiin, että on alueita, kuten vanha Herttoniemi ja Vallila, joiden asukkaiden terveysasemalle pääsy vaikeutui olennaisesti palvelujen siirryttyä Kalasatamaan. Vähävaraiset joutuvat usein käyttämään HSL:n kertalippuja, mikä tuo käynneille hintaa. Kaupungin tulisi turvata terveysasemalle pääsy.

Apulaispormestari totesi, että palvelujen saavutettavuus on tärkeä ja asiaa on pohdittu. Kalasatama on pilotti, jota seurataan, kuten myös perhekeskukset ja monipuoliset palvelukeskukset. Joukkoliikenneyhteydet ovat varsin toimivat ja suuri osa helsinkiläisistä on joutunut matkustamaan lähiterveysasemalle kulkuvälineellä tähänkin asti.

Huomautettiin, että pääsy metroasemalle ei ole helppo. Ylitettävänä on kolme katua, mikä on vaarallista etenkin näkövammaisille. Apulaispormestari kertoi, että tilanne muuttuu, kun kauppakeskus Redi valmistuu. Silloin voidaan avata toinen metron sisäänkäynti. Alun perin Redin piti valmistua samaan aikaan kuin terveys- ja hyvinvointikeskus, mutta tähän tuli viivästys valitusten takia. Iäkkäiltä ihmisiltä on tullut terveys- ja hyvinvointikeskuksesta palautetta, että olivat kokeneet paikan jopa pelottavaksi. Syynä on keskuksen iso koko ja ihmisen puuttuminen vastaanotossa. Sote-toimialan näkökulmasta opastamiseen kyllä panostetaan ja käyttäjien ensikokemukset ovat pääasiassa hyviä. Seniori-info jalkautuu myös Kalasatamaan. Näkövammaisilta on saatu hyvää palautetta ja esteettömyyden eteen on tehty paljon töitä.

Kuvantamispalveluja Kalasatamassa ei ole, sillä aiemmin on arvioitu, että niitä ei sinne tarvita. Apulaispormestari totesi, että nyt tilanne ehkä arvioitaisiin toisin ainakin perusröntgenpalvelujen osalta. Asiaa selvitetään. Käytettävissä ovat muut HUS:n kuvantamistoimipisteet. Uusi yksikkö on tulossa pääpostitaloon.

Soten virkamiespäätöksenteko asiakkaiden palveluja koskevissa asioissa. Millaiset päätösvaltuudet ovat? Kysymys on noussut mm. diabetestarvikkeiden jaon kiristyneistä linjauksista, joiden osalta vanhusneuvosto ei saanut selvää vastausta, kuka päätöksen on tehnyt ja millä valtuuksilla. Kyseessä on asia, joka tuottaa asiakkaille lisäkustannuksia.

Apulaispormestari totesi, että tästä asiasta on tullut hänelle paljon palautetta. Otto-oikeutta ei ole kuitenkaan käytetty. Palvelun yksilökohtaisuus ja asiakkaiden yhdenvertaisuus ovat vaakakupissa. Keskustelussa todettiin, että sote-palveluissa tapahtuu joskus sellaisia asiakkaiden kannalta oleellisia muutoksia, joiden perusteet jäävät asiakkaille epäselväksi. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota sellaisiin päätöksiin, joilla on vaikutusta asiakkaiden toimeentuloon. Lääketieteellisiin ratkaisuihin ei vanhusneuvosto voi ottaa kantaa.

Otettiin esille myös kotihoidon kautta tapahtuva vaippojen kuljetus, josta on tullut viestejä vanhusneuvostolle. Vaippoja tuodaan suuri määrä kerralla ja ne saatetaan jättää asiakkaan ulko-oven taakse. Ne saattavat myös olla kooltaan sopimattomia.

Apulaispormestari totesi, että tästäkin asiasta palautetta on tullut paljon. Vaippapalvelun asiakastyytyvyyttä ryhdytään selvittämään sotessa.

Soten asiakasviestinnän avoimuuden lisääminen. Avoimempaa tiedottamista toivotaan toisaalta asiakkaiden oikeuksista ja kustannusvastuista, mitä aiemmin jo sivuttiin keskustelussa. Tiedottamista tarvitaan myös suurista muutoksista, kuten päivystyksen siirtymisestä HUS:ille.

Apulaispormestari vastasi, että sote-toimialalla nähdään tarvetta kehittää viestintää. Odotukset ovat erilaiset kuin aiemmin. Hän totesi myös, että päivystyksen muutoksessa on kyse enemmänkin yhdistämisestä kuin siirtämisestä.

Keskustelussa todettiin myös, että laboratorioiden esteettömyystiedoissa on parannettavaa. Liikuntaesteiset asiakkaat eivät tiedä, mihin he voivat mennä tutkimuksiin. Lisäksi hämminkiä on aiheuttanut asiakkaiden ohjaaminen erilaisiin tutkimuksiin. Asiakasviestinnässä ei pidä liikaa luottaa digitaalisen viestintään. Kaupungin sivustot ovat osittain hankalaksi koettuja.

Esitettiin kysymys, onko Malmin sairaalassa edelleen röntgenpalvelut. Huhut kertovat, ettei niitä olisi ainakaan ympärivuorokautisesti. [*siht. lis. 16.2.2018: Seija Meripaasi ilmoitti, että Malmilla kyllä toimii ympärivuorokautinen röntgenpalvelu.*]

Todettiin, että EU:n saavutettavuusdirektiivi on lausuntokierroksella. Digipalvelujen pitäisi olla esteettömiä neljän vuoden sisällä. Onko kaupungilla tämä otettu huomioon?

Kenen vastuulla on kaupungin vuokrataloikiinteistöjen sisäänkäyntien esteettömyys? Todettiin, että kyseessä on Hekan vastuulla oleva asia. Hekasta ei ole saatu vastausta asiaan. Sovittiin, että Pirjo Tujula välittää kysymyksen vielä tarkennettuna apulaispormestarille, joka selvittää asiaa.

Omaishoidon tuen kriteerit, kotilomitus ja muut omaishoitajan palvelut – miten tilannetta seurataan, kun uudet kriteerit ja linjaukset on tehty?

Apulaispormestari totesi, että muutosten yhteydessä viime syksynä sovittiin, että asiasta tehdään selvitys, joka tuodaan lautakunnan käsittelyyn ensi syksynä. Lisäksi tehdään kysely kaikille omaishoitajille. Kotilomituksen ongelmista tehdään selvitys lautakunnalle samoin ensi syksynä ja siinä yhteydessä selvitetään lomituksen tuntimääriä. Käyttäjien kuulemista jatketaan järjestöyöpa-joissa keväällä ja myös vanhusneuvosto kutsutaan mukaan.

Pollissa ollaan nyt melko tyytyväisiä uusiin kriteereihin. Vapaapäivien käyttö ja etenkin kotilomitus ovat myös Pollin näkökulmasta ne asiat, joissa on ongelmia.

Kriteerien yhtenäistäminen on järkevä suunta. Nyt on Helsingissä ja Espoossa lähes samat kriteerit. Huolena on, että maakuntaudistuksessa helsinkiläisten palvelut ja etuudet huonontuisivat.

Uudellamaalla on ryhmä, joka selvittää omaishoitoa maakunnan tasolla.

Toki on edelleen paljon niitä, jotka eivät ole virallisen omaishoidon tuen piirissä. On monia syitä siihen, miksi virallista omaishoitajastatusta ei haeta. Sote-toimialalla ei ole tietoa, paljonko epävirallisia omaishoitajia on. Sen sijaan tehdyistä päätöksistä, myös kielteisistä, on sote-toimialalla tilastot. *[siht.lisäys 16.2.2018: esim. tammikuussa tehtiin myönteisiä tukipäätöksiä 190 ja kielteisiä kolme.]*

Vanhuspalvelujen piiriin pääseminen: miten toimia, jos omaiset ovat sitä mieltä, että vanhus tarvitsee apua, mutta hän itse ei koe olevansa avun tarpeessa? Kyseessä on varsin yleinen tilanne. Itsemääräämisoikeus kuuluu myös iäkkäille ihmisille. Toisaalta omaisten, naapurien tai muiden läheisten huoli saattaa olla aiheellinen. Asiaan ei ole patenttivastausta. Ohjeena on yhteydenotto Seniori-infoon, jonka kautta asian jatkoselvittely tapahtuu.

Suvanto-ryhmissä todettu monesti, että palvelujen saaminen ei ole helppoa, vaikka niitä haettaisiin. Perheessä voi olla monenlaisia ongelmia, kuten kaltoinkohtelua ja muistisairautta. Järjestöillä on paljon osaamista, mikä pitäisi myös tunnustaa.

Apulaispormestari totesi, että kaupungilla on todettu tarve lisäkouluttaa työntekijöitä lähisuhdeväkivalta-asioihin.

Kodinmuutostyöt liikuntaesteiselle sairaalasta kotiutettavalle vanhukselle. Kenen vastuulla on hoitaa kotona asumista helpottavat muutostyöt ja tuleeko niistä kustannuksia asiakkaalle? Todettiin, että asiasta on käyty sähköpostikirjeenvaihtoa ennen kokousta. Sote-toimialalla on tekeillä ohje, joka on jaettu vanhusneuvoston jäsenille. Ohjetta on vielä tarpeen täydentää.

Jatkettiin kohdan 4 käsittelyä, puheenjohtajana Laura Varjokari

Kokous 15.5.2018

- Turvallisuusaiheita:
 - o kaupungin toimet ikäihmisten turvallisuuden edistämiseksi, turvallisuus- ja valmiusyksikön päällikkö Matti Koskinen kaupunginkansliasta.
 - o toinen esiintyjä pyydetty Suvanto ry:stä, ei vielä vastausta
 - o Ikäihmisiin kohdistuvat netti- ja puhelinhuujaukset, digiturvallisuus. Erittäin huolestuttava asia, josta ollut viime aikoina hyviä esityksiä poliisilta. Otetaan käsittelyyn viimeistään syksyllä. Asialle halutaan julkisuutta, joten kokoukseen voitaisiin pyytää mukaan toimittaja
- Palaute kuluneesta toimintakaudesta.

- Syksyn kokousajoista sopiminen.

Omaishoitoihteinen paneeli 22.5.2018, yhteistyössä järjestöjen kanssa.

- Juontajaksi on saatu Ylen toimittaja Tiina Merikanto.
- Suunnitteluryhmän seuraava kokous on 1.3.2018 klo 14.00 Pollin toimistolla. Sihteeri laittaa erillisen kutsun muistutukseksi valmisteluryhmän jäsenille.

Tutustumismatka Lahteen 30.5.2018

- Valmistelut käynnistetään maaliskuussa.

6. Vanhusneuvostopäivä 2018

Valtiovarainministeriön Avoin Hallinto -hanke tiedottaa, että Vanhusneuvostopäivä on loppuvuodesta 2018 ja kysyy, mitä teemoja päivään toivotaan. Vastauksia pyydetään 31.3.2018 mennessä. Sovittiin, että ehdotetaan seuraavia aiheita:

- Palvelujen saavutettavuus ja digitalisaatio. Lakiluonnos, joka on juuri lausuntokierroksella, löytyy mm. Kuntaliiton sivuilta. [*siht.lisäys 16.2.2018: asiasta lähetetty vanhusneuvoston jäsenille tarkempia tietoja 16.2.2018*] Papunet on hyödyllinen sivusto, josta löytyy tietoa asiasta <http://papunet.net/>.
- Sote-tilanne, ajankohtaista. Vanhusneuvoston rooli jatkossa. Onko maakunnallinen neuvosto olemassa?

Lisää aihe-ehdotuksia voi lähettää sihteerille, joka toimittaa ne eteenpäin.

7. "Vanhus- ja vammaisneuvostojen koulutustarpeet" kyselyyn vastaaminen

Kysely tullut sähköpostilla 18.1.2018. Tehtiin vanhusneuvoston yhteinen vastaus ja lähetettiin se verkkosivujen kautta.

8. Ilmoitusasiat

- Hyvä Ikä –messut 3-4.10.2018 Messukeskuksessa, tästä on tullut kirjaamon kautta vanhusneuvostolle tieto. Otetaan huomioon syksyn kokousaikataulua suunniteltaessa (http://www.hyvaika.fi/--Etusivu--/index.tmp?siivu_id=7991).

Selvitetään mahdollisuus ständiin messuilla.

- Omaishoitajuus on aiheena 24.4. Ylen Flinkkilä&Tastula –keskusteluohjelmassa.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.24

Veijo Lehto
puheenjohtaja klo 13.00-14.38

Laura Varjokari
puheenjohtaja 14.38-

Outi Paulig
sihteeri